

JESÚS SAYOLS LARA

Sota els paraigües

Durant el 2019, l'interès internacional envers la Xina s'ha centrat en dues qüestions principals: per una banda, l'estira-i-arrossa entre l'executiu xinès de Xi Jinping i l'administració americana de Donald Trump en matèria comercial, i, per l'altra, les protestes de la ciutadania de Hong Kong en contra de la llei d'extradició que tenia intenció de promulgar el govern regional. La titllada de guerra comercial entre els EUA i la República Popular de la Xina (RPX) ha acaparat l'atenció de les seccions d'economia internacional de mitjans de comunicació i agències de notícies d'arreu. Aquest fet, més enllà de les prediccions catastròfiques que ha suscitat per l'amenaça que suposa al manteniment de l'estabilitat global, posa de manifest el nou ordre geopolític que s'està configurant des de ja fa més d'una dècada, sobretot després dels Jocs Olímpics de Pequín de 2008, amb la consolidació de la Xina com a segona superpotència mundial per darrere dels EUA. Les manifestacions que hi ha hagut a Hong Kong des del mes de juny de 2019, per la seva banda, han posat a prova la capacitat de la Xina per gestionar els efectes que té aquesta transformació en superpotència en l'àmbit local. Sobre les manifestacions, ens n'han arribat nombroses imatges, algunes de les quals molt cruentes, que mostren la tensió creixent que es viu als carrers de Hong Kong provocada per una repressió policial com més va més contundent i desenfrenada. Per exemple, la darrera de les notícies en el moment d'escriure aquest article, a principis d'octubre de 2019, fou la del primer manifestant ferit amb foc real per les forces de seguretat hongkoneses durant les

Jesús Sayols Lara (la Bisbal d'Empordà, 1975) és traductor de l'anglès i del xinès i professor col·laborador de la Universitat Oberta de Catalunya. Doctor en Traducció i Estudis Interculturals per la Universitat Autònoma de Barcelona i doctor en Estudis de la Traducció per la Baptist University de Hong Kong, on va viure del 2012 al 2015

protestes del primer d'octubre, data en què la Xina celebrava el setantè aniversari de la fundació de la República Popular. L'escena del tret es va difondre ràpidament per les xarxes. Afortunadament, el jove, de divuit anys, va sobreviure, però fou detingut i acusat de «provocar disturbis». En el darrer any, per tant, Hong Kong ha estat present en els mitjans i xarxes socials gairebé sempre per informacions relacionades amb les protestes i no tant per la seva condició de gran centre financer internacional, com havia passat habitualment. Però quin és el Hong Kong que s'amaga darrere les protestes?

Les anàlisis que s'han fet dels fets ocorreguts han partit gairebé sempre d'una dinàmica d'acció i reacció entre manifestants i govern entorn d'una sèrie de demandes que van més enllà de la retirada de la controvertida llei d'extradició. En algunes ocasions, s'han acompanyat d'una breu contextualització històrica de Hong Kong, posant èmfasi en l'atorgament d'un estatus especial en el seu pas de colònia britànica a regió de la RPX. Aquest estatus concedia a la població uns drets i llibertats dels quals no gaudia la població de la Xina continental i que, amb la ingerència cada cop més palesa del govern de Pequín en els afers locals, la població de Hong Kong ha vist terriblement amenaçats. En alguns casos, s'han enllaçat les protestes de 2019 amb el Moviment dels Paraigües del 2014. Aquest moviment va aconseguir paralitzar el centre financer de la ciutat durant setmanes de manera absolutament pacífica, però va acabar diluint-se gradualment per la inoperativitat i ineficàcia de la seva espontaneïtat i manca de dinamisme. Certament, ambdós esdeveniments estan estretament relacionats i són el reflex d'un moviment dissident que va més enllà de la reivindicació a les xarxes socials i de la protesta al carrer. En aquest sentit, són força les veus que, com l'advocat, columnista i escriptor Jason Y. Ng, procuren explicar a la comunitat internacional la complexitat de Hong Kong; també ho fan mitjans independents com ara *Hong Kong Free Press* i, fins i tot en la nostra llengua, reporters com Vicent Partal, de *VilaWeb*, que descriu molt encertadament la dissidència hongkonesa com un moviment amb personalitat pròpia, centrat en la defensa de la identitat i l'autonomia d'un espai civil que no se sosté sobre la idea de nació. Totes aquestes aportacions que defugen explicacions basades exclusivament en una dinàmica reactiva ajuden a entendre alguns dels perquès d'aquest moviment dissident. Tanmateix, quin és el rerefons de la dissidència hongkonesa, quin és el Hong Kong que viu i es desvia sota els paraigües?

Hong Kong és una regió administrativa especial (SAR, per les sigles en anglès) de la República Popular de la Xina (RPX) i està situada al sud del territori estatal, a la dreta de la desembocadura de l'anomenat riu de les Perles, que comunica amb Guangzhou, la capital de la província de Guangdong. La superfície actual de la re-

gió administrativa especial és d'uns 1.100 km², repartits entre una part continental i una part insular. Els 7,5 milions d'habitants de la regió es distribueixen sobretot a l'illa de Hong Kong pròpiament dita, situada al sud —la segona illa més gran de l'arxipèlag després de Lantau, a la península de Kowloon, que queda al mig—, i als anomenats Nous Territoris a la part continental septentrional. Actualment, la densitat de població és de 6.700 habitants per quilòmetre quadrat. L'orografia de la regió ha empès els seus habitants a concentrar-se en unes zones molt concretes, principalment al perímetre de l'illa de Hong Kong, a l'àrea de Kowloon compresa entre el mar i les muntanyes que la separen dels Nous Territoris al nord i en una sèrie d'enclavaments urbans al llarg de la línia ferroviària que porta fins a la frontera amb la Xina continental. De fet, segons les estadístiques del govern de Hong Kong, només una quarta part del territori és zona urbana o construïda, i només un 7 % està ocupat per habitatges. Aquestes característiques fan de Hong Kong un indret on es combinen aglomeracions urbanes extremadament compactes amb espais naturals d'una gran biodiversitat. Així, sobta que en poc més de mitja hora a peu, en metro, en autobús o en vaixell es pugui passar del bell mig d'una de les zones més densament poblades del planeta a passejar per boscos subtropicals frondosos, cims inhòspits i platges desertes. Sobta, sobretot, si s'està acostumat a la concepció del temps i de l'espai de metròpolis xineses com Pequín, on amb mitja hora amb prou feines abandones el primer anell.

Hong Kong ha estat una regió administrativa especial de la Xina des de l'any 1997, any en què el Regne Unit, sense consultar la població hongkonesa, va transferir-n'hi la sobirania, i moment a partir del qual s'acabava un període de 155 anys de govern colonial britànic. Hong Kong s'havia convertit en colònia britànica el gener de 1842, quan la Xina es va veure obligada a signar el Tractat de Nanjing, segons el qual cedia l'illa de Hong Kong a la Gran Bretanya a perpetuïtat. Aquest seria el primer dels tres «tractats desiguals» que la Xina signaria amb la Gran Bretanya i un dels moments més significatius del declivi de l'imperi xinès. Abans de l'arribada dels comerciants britànics a la regió, la petita illa de Hong Kong, que en aquella època estava sota el domini d'una longeva dinastia Qing (1644-1912), ja en hores baixes, allotjava una tranquil·la comunitat rural de pescadors. Els comerciants britànics van aprofitar la descurança del territori, cau històric de la pirateria, per traficar-hi amb opi de contraban provinent de l'Índia, que intercanviaven per productes xinesos com ara te, sedes i porcellana. L'intent de la Xina de posar fi al contraban d'opi destruint-ne els magatzems i castigant-ne els traficants i la posterior resposta de la Gran Bretanya van fer esclatar la que es coneixeria retrospectivament com la Primera Guerra de l'Opi (1839-1842). Les conseqüències del

conflicte serien decisives per a la configuració del territori, ja que durant els 56 anys posteriors a la signatura del Tractat de Nanjing, la Xina perdria el control de les tres regions principals que actualment integren Hong Kong, les quals passarien a mans de la Gran Bretanya.

La procedència del nom Hong Kong no està exempta de llegendes i elucubracions diverses. L'explicació més plausible, però, és la que relaciona els caràcters de Hong 香 (que significa 'olor', 'fragant', 'aromàtic') i Kong 港 ('port', 'moll') amb el cultiu i el comerç de l'encens. D'aquí que s'acostumi a afirmar que Hong Kong significa 'el port de les olors', 'el port aromàtic' o expressions similars que facin referència a la fragància de l'encens que es cultivava a la zona peninsular i a la funció de la zona costanera per a les operacions comercials marítimes. Originàriament, el nom de Hong Kong l'utilitzava la població autòctona per referir-se específicament a la zona portuària on atracaven els vaixells que comerciaven amb encens, i van ser els britànics els que van fer-ne un ús metonímic per referir-se a tota l'illa i, posteriorment, a tota la regió coneguda actualment com a Hong Kong, a mesura que n'anaven manllevant territori.

L'acostament a l'entorn sociocultural xinès està sotmès a graus de desconeixement diversos. Quan hom s'allunya de Pequín i viatja per la Xina continental, aflora un desconeixement que és tolerat, fins i tot desitjat, perquè provoca excitació, perquè alimenta un exotisme llegit, fins i tot somiat, que ha estat impossible de trobar a la gran capital de la Xina, el Regne del Centre. El distanciament que construïm amb la població autòctona dels diferents indrets de la nova descoberta, a les províncies de Xinjiang, Guangxi o Yunnan, satisfà la nostra curiositat i ens reconforta, en tant que alimenta la nostra pretesa preeminència cultural, econòmica i ideològica com a ciutadans europeus. A Hong Kong, però, el desconeixement provoca sovint una gran incomoditat. Certament, la societat hongkonesa no és una societat fàcilment accessible per a l'europeu, per més propera que pugui semblar en comparació amb la de la Xina continental. A priori, el fet que l'anglès sigui llengua oficial juntament amb el cantonès —una variant del geolecte *yue*, inintel·ligible amb el xinès estàndard— pot semblar positiu. Tanmateix, la comoditat que suposa poder-se comunicar en anglès amb la major part de la ciutadania hongkonesa acaba impedit assolir una comprensió més profunda de la idiosincràsia de Hong Kong.

En aquest sentit, les anàlisis de Hong Kong se centren molt sovint en el seu vessant econòmic i polític, i recorren a la famosa expressió «un país, dos sistemes». Aquesta expressió la va popularitzar el dirigent xinès Deng Xiaoping (1904-1997) a principis de la dècada dels vuitanta per fer referència a la voluntat de mantenir,

després del 1997 i fins al 2047, un model econòmic i administratiu autònom a la regió respecte de la Xina continental, però formant part del mateix estat comunista. Totes les singularitats de Hong Kong es recullen en l'anomenada Llei Bàsica, entre les quals destaquen un sistema econòmic capitalista, moneda pròpia (el dòlar de Hong Kong) i un sistema executiu, jurídic i legislatiu propi. Segons aquesta llei, a més a més, els residents de Hong Kong gaudeixen de llibertat d'expressió, premsa, publicació, associació, reunió i manifestació, i poden formar sindicats i fer vaga. Això no significa que a la Xina continental la gent no disposi de mitjans per manifestar la seva opinió, però són molt menys nombrosos i estan sotmesos a un control estricte per part de l'Estat i l'autoritat local. A més, les reivindicacions acaben sovint en no res, ja sigui per una resposta repressiva i contundent per part de la maquinària estatal, ja sigui per un sistema burocràtic dissenyat per assegurar-ne el fracàs. Recordo les concentracions al barri de Wudakou a Pequín abans dels Jocs, al carrer perpendicular a Chengfulu, enfront de les torres de Microsoft i de Google —aquesta última empresa, aleshores encara amb presència física al país. Feia diverses setmanes que un grup prou nombrós de gent de la tercera edat es manifestava cada dia al vespre al carrer per denunciar l'enrenou provocat per les obres de construcció d'un horrorós bloc de pisos. Un vespre, vaig atrevir-me a preguntar què reivindicaven i, sorprenentment, l'endemà les concentracions es van esvaïr; les obres, en canvi, van continuar ininterrompudament. Ignoro si el meu atreviment va contribuir d'alguna manera al canvi sobtat de situació o fou simplement una casualitat. Recordo també l'inici de les congregacions d'estudiants a la zona de les instal·lacions governamentals a Hong Kong, que s'afegien a la campanya de desobediència pacífica coneguda amb el nom d'«Occupy Central with Love and Peace». Aquesta campanya, promoguda per membres de la societat civil, defensava un sistema electoral totalment democràtic segons els estàndards internacionals del sufragi universal. En particular, d'aquell vespre, en recordo la por i la desesperació dels joves manifestants que varen haver de fer front al llançament de gasos lacrimògens per la policia. La majoria tenien entre catorze i disset anys, i es van haver de protegir com bonament van poder amb els impermeables i paraigües que duïen al damunt, un equipament habitual en un clima subtropical com el de Hong Kong. Recordo la seva estupefacció per la reacció policial i recordo la seva insistència perquè tots els estrangers que presenciàvem els fets ens féssim ressò del que estava ocorrent i denunciéssim la repressió i la vulneració de drets fonamentals que estaven patint. Aleshores, ningú no es podia imaginar l'evolució d'aquells incidents ni l'abast de l'incipient moviment de protesta que s'esdevindria, però la llavor de la dissidència ja estava plantada i ja ningú no podria evitar que germinés.

L'expressió «un país, dos sistemes» s'ha convertit pràcticament en un eslògan i se n'ha aprofitat gairebé tothom amb fins propagandístics, tant els que han fet fortuna a la regió i, per tant, han tendit a destacar les virtuts de l'autonomia econòmica i política de Hong Kong dins de l'Estat xinès, com els que han denunciat les successives vulneracions de les llibertats suposadament garantides per la seva carta magna, unes vulneracions que han posat en dubte la validesa del model bipolar. En qualsevol cas, és innegable que els avantatges atorgats per una economia de mercat liberalitzada han estat un element clau en el que molts consideren com el miracle econòmic xinès. En el programa de reforma i obertura que ha dut a terme la RPX en les últimes dècades, el paper de Hong Kong ha estat cabdal, tant pel que fa a la inversió estrangera a la Xina, amb la introducció de capital i tecnologia, com pel que fa a l'accés de la Xina al mercat internacional, amb les empreses hongkongueses actuant de trampolins.

A partir de la dècada dels vuitanta, època en què Hong Kong formava part del club dels quatre «tigres asiàtics» —juntament amb Corea del Sud, Taiwan i Singapur—, la regió va passar d'exercir una simple funció d'intermediació comercial a convertir-se en el gran motor econòmic de la Xina post-Deng. Inicialment una economia centrada exclusivament en l'exportació de productes, Hong Kong va anar adquirint més rellevància com a centre financer i de serveis, per acabar sent una plataforma per a la internacionalització de les empreses i de la divisa xineses. Des de llavors, Hong Kong ha esdevingut un *hub* de serveis d'escala global, vinculat al desenvolupament d'una economia xinesa cada cop més liberal i menys proteccionista. No en va, el paper de Hong Kong ha estat essencial en l'estratègia de globalització de l'Estat xinès coneguda amb l'expressió Nova Ruta de la Seda —Belt and Road Initiative (BRI) o One Belt, One Road (OBOR), tal com s'ha explicat en un dels textos precedents— i en la construcció de l'anomenada Àrea de la Gran Badia, que preveu integrar Macau, Hong Kong i nou ciutats de la província de Guangdong en una megalòpolis. Per tot plegat, Hong Kong ha estat l'opció preferida de les corporacions multinacionals per establir el seu centre de comandament a l'Àsia oriental.

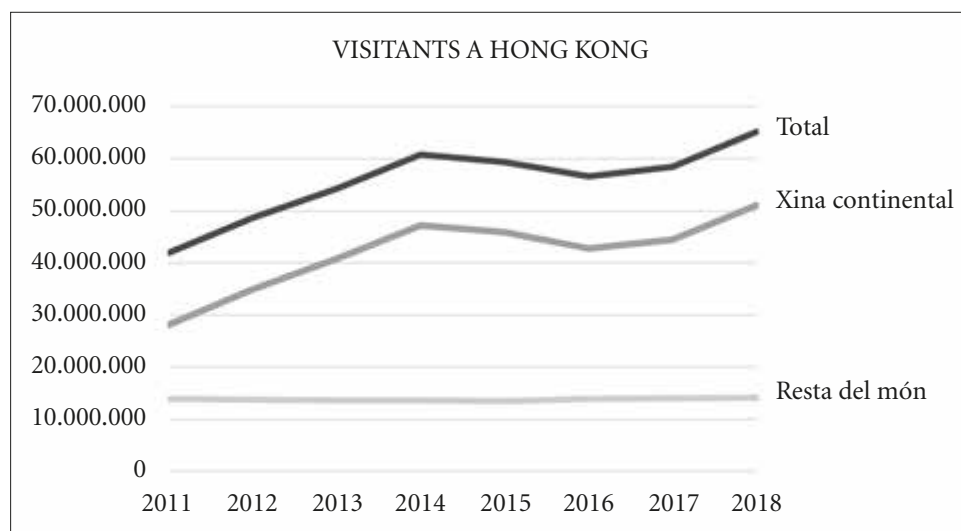
Actualment, Hong Kong gaudeix d'una economia pròspera; és innovadora, rica en coneixement i competitiva, uns al·licients als quals cal sumar un entorn laboral envejable, amb una taxa d'atur que en les darreres quatre dècades ha estat del 3,30 % de mitjana i que el 2019 ha tornat a baixar de les tres dècimes. Com a ciutat moderna i desenvolupada econòmicament segons els estàndards euroamericans, ofereix tot el que una persona educada segons aquests mateixos estàndards pot desitjar. A més a més, a diferència del que ocorre a la Xina continental,

hom hi té la sensació que les coses funcionen i hi funcionen bé: compta amb una xarxa de transport i una infraestructura de serveis formidable, que faciliten enormement que es pugui dur a terme qualsevol mena de tràmit amb una rapidesa difícil d'igualar en altres indrets del món. En definitiva, Hong Kong és una ciutat-país on hom té la sensació que tot està a l'abast, i ho està durant set dies a la setmana i gairebé les 24 hores.

Tanmateix, l'aparent riquesa, comoditat i ocupabilitat extraordinària de què gaudeix Hong Kong no es tradueixen indefectiblement en unes condicions salarials necessàriament dignes per al conjunt de la ciutadania. Segons publicava el *South China Morning Post* en un article de maig de 2018, tot i les pujades successives del salari mínim des de 2011, no s'arribava als 35 dòlars de Hong Kong l'hora (uns 3,5 euros al canvi d'aleshores), una quantitat insuficient per poder fer un àpat decent. A aquesta manca d'igualtat salarial, s'hi afegeix un increment exponencial del preu de l'habitatge en els darrers anys, una tendència que és comuna a moltes ciutats de països econòmicament desenvolupats. Més enllà de les estadístiques disponibles, la mateixa experiència és prou il·lustrativa. El 2013, el lloguer d'un apartament de 40 m² amb vistes a la badia de Hong Kong, a Kennedy Town —un dels barris on el fenomen de la *gentrificació* ha estat més implacable, de manera similar al Poble nou barceloní—, costava 13.000 dòlars de Hong Kong (uns 1.300 euros al canvi d'aleshores); al cap de dos anys, per al mateix apartament, en demanaven 18.000 (uns 2.100 euros al canvi d'aleshores), quan els ingressos familiars continuaven sent de 40.000 dòlars mensuals. Si fem l'analogia amb la situació a Barcelona, seria l'equivalent a l'augment del lloguer dels 850 euros als 1.200 euros mensuals en dos anys que pagaria una parella amb uns ingressos d'uns 3.000 euros mensuals. En el cas de Barcelona, però, l'apartament tindria el doble de superfície, uns 80 m², i és que, com s'ha comentat al principi, l'espai a Hong Kong és un bé molt preuat, fins i tot molt més que a la capital catalana. Segurament, al lector li venen al cap moltes de les imatges difoses darrerament sobre els micropisos de Hong Kong, en què es denuncia la precarietat de molts hongkonguesos que treballen dotze hores al dia i viuen en habitatges que no arriben als 20 m², en alguns casos compartint-los amb un familiar. Aquesta és una situació extrema, però la realitat és que molts joves hongkonguesos de menys de trenta anys, tot i tenir estudis i feina, encara viuen amb els seus pares en pisos de 45 m², compartint habitació amb el germà o germana, sense cap mena d'aspiració d'independitzar-se i, molt menys, de comprar-se mai un apartament. Molts d'aquests joves (i no tan joves) van participar en les protestes del Moviment dels Paraigües de 2014 i van ser presents en les protestes iniciades l'estiu de 2019. Entre les seves reivindicacions, els joves hongkonguesos denuncien

que els dirigents polítics, en comptes d'intentar pal·liar el problema de l'habitatge, han vist la inversió de la Xina continental com una llaminera font d'ingressos, els beneficis de la qual no sembla que considerin necessari que repercuteixin en el benestar de la majoria de la societat.

A aquest fet, s'hi suma un augment espectacular del nombre de turistes de la Xina continental en els últims anys. Segons les estadístiques publicades pel Consell de Turisme de Hong Kong (HKTB), exceptuant-ne la Xina continental, el nombre de visitants d'arreu del món a Hong Kong s'ha mantingut constant durant l'última dècada, entre els 13,5 i els 14 milions anuals. En canvi, el nombre de turistes de la Xina continental ha passat dels gairebé 30 milions anuals als més de 50 milions anuals en només set anys.

Font: Elaboració pròpia, a partir de les estadístiques publicades per Hong Kong Tourism Board, <<https://www.partnernet.hktb.com>>.

Per raons de proximitat, és lògic que la majoria de turistes procedeixin de la Xina continental, on viu, recordem-ho, un terç de la població mundial. Per tant, no és estrany que les fluctuacions anuals en el nombre total de turistes depenguin de què fan els veïns del nord. L'any 2018, més de 50 milions de xinesos van visitar Hong Kong, és a dir, el 75 % del total de turistes que va rebre la regió. El ritme de creixement del nombre de turistes xinesos, que havia estat de 7 milions l'any des de 2011, es va estroncar a partir del 2014. Després de dos anys d'una lleugera davallada, es va començar a recuperar i, en un any, ja havia tornat a les xifres d'abans de l'esclat del

Moviment dels Paraigües. El juny de 2019, ja se superava amb 4 milions el nombre de turistes xinesos del primer semestre de 2018 i s'arribava a un total de 27 milions. Per tant, és possible que a finals de 2019 s'arribi als 60 milions de turistes xinesos, si no és que els fets ocorreguts moderen lleugerament aquesta tendència.

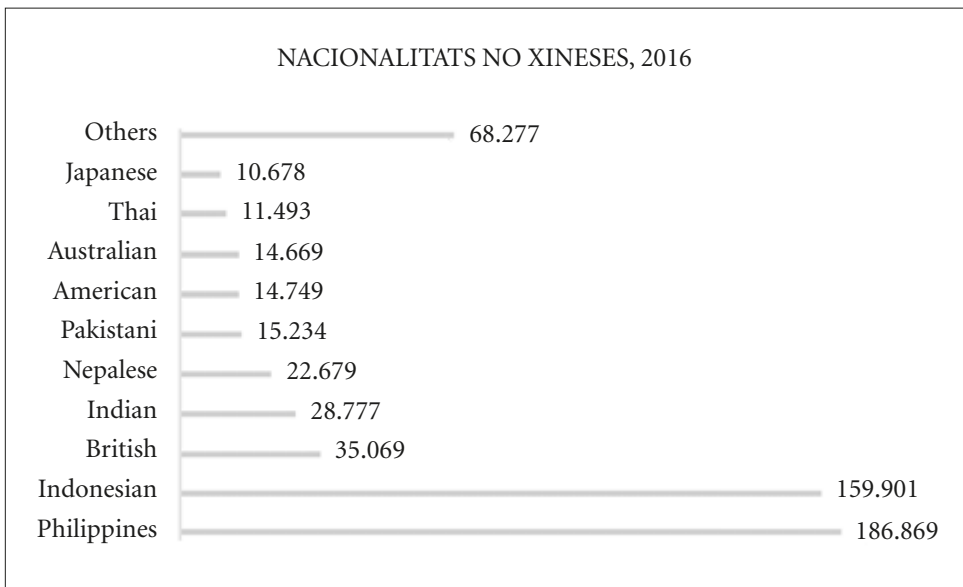
En la majoria de casos, el model del turisme xinès a Hong Kong és el paquet turístic, és a dir, *tours* de pocs dies que inclouen les visites de rigor als llocs emblemàtics de Hong Kong, com ara el Peak, Kowloon City, el temple de Po Lin amb el seu gran Buda de bronze, etc. Els estrets carrers de la ciutat són un formigueig constant de turistes de la Xina continental, molts dels quals tenen les butxaques plenes de iuans a punt per ser gastats a les botigues de luxe de Nathan Road. La ruta se sol acabar amb un espectacle de llums, música i colors a l'Avenue of Stars, enfront del mític *skyline* de l'illa de Hong Kong. El *South China Morning Post* se'n feia ressò en un article publicat el gener de 2019, en què alertava de com aquesta riuada de turistes pot arribar a fastiguejar el dia a dia dels hongkonguesos, sobretot després que la finalització de les obres del pont que uneix Hong Kong amb el continent a Zhuhai l'octubre de 2018 n'hagi augmentat el cabal. Evidentment, les lectures que es facin d'aquest fenomen poden ser molt diverses, ja que tots patim i ens beneficiem de les conseqüències del turisme de masses procedent de la Xina, un país amb centenars de milions de persones amb cada cop més recursos econòmics i temps lliure per poder visitar món, com ja fa dècades que fem uns quants privilegiats del planeta. Com a representació de la societat xinesa en el seu conjunt, és evident que entre els turistes de la Xina continental que visiten Hong Kong hi ha de tot, gent educada i gent incívica. Tanmateix, sempre acaben pagant justos per pecadors. Alguns d'aquests turistes, imbuïts per un liberalisme econòmic «amb característiques xineses» promogut pel mateix govern de Pequín, mostren un comportament que contrasta amb el de la majoria de la ciutadania hongkonguesa, més continguda i instruïda en les bones maneres, però gelosa, a voltes amb una certa supèrbia, del seu localisme, del seu fet diferencial respecte dels veïns continentals. Per tant, no costa gaire d'entendre que hagi covat entre la població hongkonguesa una mena de sentiment d'hostilitat envers la població de la Xina continental que, fins i tot, arriba a traspuar xenofòbia. Això fa que s'estableixi erròniament una relació de causalitat entre l'increment en el nombre de turistes xinesos i la deterioració del nivell de vida de gran part de la població hongkonguesa. No és estrany, per exemple, sentir afirmacions populistes com ara que la problemàtica de l'augment del preu de l'habitatge és una conseqüència directa de la invasió de *daai luk jan* o *mainlanders*, o *noi dei jan*, literalment «persones de l'interior», en referència als ciutadans de la Xina continental que no resideixen a

Hong Kong habitualment i que, per tant, tot i tenir oficialment la mateixa nacionalitat i pertànyer a la mateixa categoria ètnica que la majoria de la població de Hong Kong, són considerats forans.

A Hong Kong, l'estatus de «resident habitual» s'adquireix al cap de tres mesos de viure-hi. A més a més, a diferència de la Xina continental, a Hong Kong qualsevol persona pot obtenir la residència permanent al cap de set anys de residir-hi de manera habitual, encara que no tingui la nacionalitat xinesa. La possibilitat d'adquirir aquest dret fomenta un sentiment de pertinença que ajuda a generar un vincle emocional envers el territori i la societat hongkonguesa, encara que hom sigui, posem per cas, català. Tothom té l'oportunitat de fer-se seva aquesta terra, independentment del seu origen, del motiu pel qual sigui a Hong Kong i del visat que tingui (treballador o inversor, *dependant*, estudiant).

El paper històric de Hong Kong com a centre d'intercanvi comercial (*entrepôt*), la seva condició de colònia britànica i la seva situació geogràfica han afavorit que sigui un indret on ha conviscut gent de procedència molt diversa. Històricament, ha estat terra d'acollida de refugiats de la Xina continental, en èpoques diferents i per motius diversos. Per exemple, a finals dels anys trenta i fins al final de la Segona Guerra Mundial, Hong Kong va acollir escriptors i acadèmics que fugien de la inestabilitat provocada per la guerra civil entre comunistes i nacionalistes. D'aquests, en destaca Dai Wangshu (1905-1950), traductor al xinès de la poesia de Federico García Lorca, els *romances* de la Guerra Civil espanyola i moltes altres obres de l'anomenada generació del 27, que va exercir una gran influència en escriptors que patirien posteriorment les conseqüències de la repressió post-Tiananmen de 1989, com ara Bei Dao. Pel que fa a Bei Dao, que actualment resideix a Hong Kong després d'haver viscut exiliat a diversos països, ha estat notable la seva tasca al capdavant de la Hong Kong Poetry Festival Foundation, que exemplifica tota una sèrie d'iniciatives culturals d'abast reduït però de gran qualitat i rigor acadèmic, com ara el projecte Hong Kong Studies, la revista *Cha*, etc., enfocades a difondre internacionalment la riquesa cultural i literària de Hong Kong, alhora que donen cabuda a autors i obres d'arreu, molt especialment d'entorns culturals i literaris minoritaris, perquè la societat local en tingui coneixement i en gaudeixi. Iniciatives d'aquest tipus són una plataforma perquè autors i traductors publiquin amb total llibertat. En certa manera, són una resposta als atacs a la llibertat d'expressió comesos pel govern xinès en reiterades ocasions a Hong Kong contra autors i editors per no atènyer-se a la censura ideològica de Pequín, com és el cas de les detencions, la tardor de 2015, de diversos llibreters de Causeway Bay, a qui acusaren de traficar amb llibres «il·legals» que criticaven alts dirigents del Partit Comunista.

Tornant a la composició multicultural de Hong Kong, a part de la majoria xinesa, que suma el 92 % del total de la població, hi conviuen filipins, indonesis, tailandesos, japonesos, australians, americans, pakistanesos, nepalesos, indis, britànics, alemanys, italians, francesos, etc. D'aquests, hi resideixen 186.869 persones procedents de les Filipines (2,5 % de la població total) i 159.901 d'Indonèsia (2,2 %), com es mostra en el gràfic següent. Els nacionals d'estats europeus es troben a la categoria «Others», que no arriba a l'1 % de la població; en conjunt, sumen el mateix nombre de residents que els que procedeixen d'estats on l'anglès és llengua pròpia, és a dir, els representats per les categories «Australian», «American» i «British».

Font: 2016 Population By-census Office, Census and Statistics Department, The Government of the Hong Kong Special Administrative Region (publicat el 27 de febrer de 2017), <<https://www.bycensus2016.gov.hk>>.

La importància de la comunitat filipina i indonèsia en la societat hongkonguesa és cabdal —cal reconèixer que Hong Kong no seria viable com a economia ni com a societat sense la seva contribució—, com també ho és la importància de les quatre nacionalitats del sud i sud-est asiàtic del gràfic anterior —tailandesa, pakistanesa, nepalesa i índia—, que conjuntament sumen el 85 % de la població estrangera resident a Hong Kong. D'aquesta comunitat immigrada, en destaca el protagonisme de la comunitat filipina, que es fa evident arreu, però, sobretot, el diumenge, quan ocupen literalment els passos elevats, els parcs i els carrers principals dels districtes

de Central i Causeway Bay passejant, comprant, xerrant, cantant, ballant, trucant als seus familiars, jugant a cartes, menjant i bevent. Sens dubte, es tracta d'un fenomen que crida molt l'atenció d'algú que visiti l'illa el cap de setmana. «Què hi fa aquesta gent, aquí?», es pregunta. Es tracta de persones que fan feines domèstiques i que tenen el diumenge com a dia de descans. Segons les estadístiques oficials, el nombre de persones «empleades de la llar» (*domestic helper*) havia ascendit a 386.075 el 2018, de les quals el 54 % són dones de nacionalitat filipina, i el 42 %, dones de nacionalitat indonèsia; el 4 % restant són dones d'origen tailandès i d'altres països. Aquestes xifres fan referència a aquelles persones que han obtingut un visat hongkonguès, renovable anualment, amb la categoria específica de *domestic helper*. A la Xina continental, tot i que des de 2016 ja és legal contractar personal estranger per fer feines de la llar, tradicionalment sempre han estat les dones immigrades de les zones rurals les que se n'han encarregat, les quals han estat explotades pels mateixos xinesos i expatriats de ciutat. A Hong Kong, tot i que les condicions laborals són millors que a la Xina continental —i que a la Catalunya dels anys cinquanta i seixanta, on, en plena postguerra, milers de dones valentes van anar a fer feines de tota mena en unes condicions laborals molt precàries per sustentar les seves famílies—, moltes d'aquestes dones fan jornades de més de tretze hores i reben un salari mínim de poc més de 500 euros al mes; moltes viuen amb les mateixes famílies, sovint dormint en habitacions interiors minúscules amb escassa ventilació o, en alguns casos, a la cuina o, fins i tot, al lavabo.

Jason Y. Ng ironitza amb el fet que, tenint en compte el passat colonial de Hong Kong i que pocs símbols del colonialisme són tan universals com el de la criada, sigui tan elevat el nombre de hongkonguesos que contractin els serveis d'una persona que els faci les feines de casa, encara que per a moltes famílies pugui semblar un luxe amb els seus ingressos familiars. A més, costa de creure que sigui una pràctica tan estesa en una ciutat amb una de les densitats de població més elevades del món.

La realitat, però, és que hom té la sensació que a Hong Kong s'hi viu bé, que té tots els al·licients per gaudir de la vida en tots els seus vessants si es disposa relativament de prou temps i prou diners, i ningú desitja que això deixi de ser així. En aquest sentit, i en contra de moltes de les especulacions que hi ha hagut darrerament a causa dels esdeveniments d'aquest any, un canvi de direcció radical en la política pequinesa respecte de l'estatus de Hong Kong com a regió autònoma sembla improbable. Aquesta era la valoració que feia Tse Kwok Leung, el cap de la Divisió de Recerca Econòmica de la sucursal del Banc de la Xina a Hong Kong, a finals de 2018. En el seu informe, Leung destacava la confiança del govern central pequinès en la fórmula «un país, dos sistemes», amb el seu suport al govern

de la regió i a la Llei Bàsica, una confiança que és la base sobre la qual reposa l'estabilitat de Hong Kong per mantenir el seu estatus com a economia més lliure del món, la seva competitivitat internacional i un entorn per als negocis tan favorable. En aquest sentit, l'anunci de Carrie Lam fet el setembre de 2019 de retirar definitivament el projecte de llei d'extradició per tal d'apaivagar el malestar social a Hong Kong confirmaria aquesta línia d'actuació. No obstant això, no s'ha fet cap més concessió a les reivindicacions dels manifestants, que van continuar a pesar de l'anunci de l'executiu hongkonguès. Com a resultat, les protestes han continuat i la repressió policial s'ha intensificat.

Es fa difícil pronosticar quin serà el desenllaç de les reivindicacions polítiques i com afectarà tot plegat a aquest Hong Kong que hi ha al darrere de les protestes, a aquesta societat que s'aixopluga sota els paraigües i que aquest article vol ajudar a fer entendre: una societat composta per gent de procedència diversa, que conviu en un espai densament poblat, amb un entorn laboral precaritzat, on cada cop es fa més difícil accedir a un habitatge digne, amb un passat marcat pel colonialisme europeu i un present amenaçat pel turisme de masses xinès i per la ingerència progressiva de l'Estat en els afers locals. És inevitable no establir paral·lelismes entre aquest Hong Kong i la situació viscuda en altres indrets del món, fins i tot a casa nostra, perquè reproduïx aspectes que són globals. De fet, no ens queda cap més remei que emmirallar-nos-hi, tenint en compte les diferències, si el que desitgem és trobar maneres més eficaces de gestionar la pròpia singularitat i decidir quina mena de relació volem establir amb la resta del món. ☺